

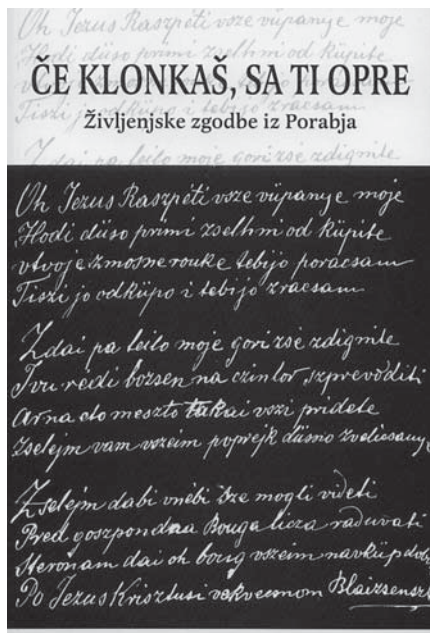
Recenzija, prikaz knjige, kritika / 1.19

Iztok Ilich

ČE KLONKAŠ, SA TI OPRE: ŽIVLJENJSKE ZGODBE IZ PORABJA

Pokrajinski muzej Murska Sobota,
Murska Sobota 2007;
zbirka Življenjske zgodbe 1, 212 strani

»Mi smo Slovenje, dapa živemo na Vogrskon (mi smo Slovenci,
ki živimo na Madžarskem)«

Slovenci v Porabju v marsičem delijo usodo drugih slovenskih skupnosti v zamejstvu. Zaradi čedalje manjšega števila prebivalcev Gornjega in Dolnjega Senika, Monoštra in še šestih zaselkov, v katerih se ljudje še prištevajo med Slovence, pa sodijo med najbolj ogrožene. Za to, da se vsaj od časa do časa sliši zanje – pa tudi njih same – in da se jim nenazadnje nekoliko dvigne samozavest, imajo etnologi, jezikoslovci in drugi raziskovalci, kot je videti, več zasluga kot politiki.

Med prvimi velja znova poudariti prizadevanja Jelke Pšajd iz murskosoboškega pokrajinskega muzeja. Potem ko je pred dve letoma objavila komentirano zbirko psokv in kletvic iz Pomurja in Porabja *Še zdaj, na te sveti den, moreš preklinjati?*, je tokrat med knjižne platnice skrbno shranila življenjske zgodbe

dveh moških in devetih ženskih pripovedovalk iz Porabja. Z etnološkega vidika je življenjska zgodba izvleček osebnega življenja človeka, ki pokriva čas od njegovega rojstva do sedanjosti ter vključuje pomembne dogodke, čustva in izkušnje v njegovem življenju. Med bistvenimi razsežnostmi posredovanja tovrstnih zgodb je, da imajo ljudje možnost pripovedovati na način, ki si ga izberejo sami. Raziskovalčeva oziroma zapisovalčeva naloga pri tem ni, da bi se skušal dokopati do neke objektivne resnice (če ta sploh obstaja), temveč da pripovedi sprejme kot resnice pripovedovalcev in jih kar najbolj zvesto zapiše.

Tak, simbol in obenem resničen je tudi naslov pričujoče knjige: *Če klonkaš, sa ti opre* ali Slovincem južno od Mure bolj razumljivo: *Če trkaš, se ti odpre*. Ta sintagma povzema splošno življenjsko izkušnjo, prizadevni zapisovalki pa so se tudi dobesedno na široko odpirala vrata v domove in srca ljudi, za katere je izvedela, da bi ji lahko povedali zanimive zgodbe. Zbiranje in urejanje gradiva je trajalo tri leta. Vse zgodbe so v izvirniku zapisane v porabsčini, saj tamkajšnji Slovenci – čeprav naj bi matica vsestransko skrbela za njihovo šolanje – večinoma ne razumejo knjižne slovenščine. Petinsedemdesetletna Šarlota Holec je na primer to stanje slikovito opisala z besedami: »Do Maribora razmejn slovenstji, ta dale nej, Ljubljano več nikak nej.« (Slovenščino, ki jo govorijo do Maribora, še razumem, naprej ne več, ljubljanske pa sploh ne.)

To dejstvo je Jelki Pšajd zelo otežilo delo, saj je morala poskrbeti tako za pravilen zapis besedila v porabskem narečju z vsemi njegovimi značilnostmi, pri čemer ji je pomagala vrsta jezikoslovno podkovanih domačinov, kot za razumljivost vsebine širšemu bralskemu občinstvu. Vsebine pripovedi svojih informatork in informatorjev pa ni v celoti prevajala, temveč jih je strnila v povzetkih v knjižni slovenščini, pri čemer je med drugim izpuščala v Porabju še dandanašnji živo arhaično onikanje in govorjenje žensk v moški obliki.

Med različnimi možnimi metodološkimi postopki se je avtorica odločila za ohranjanje prvinske pristnosti, torej, da kot zapisovalka ne bo poustvarjala oziroma na novo ustvarjala povedanega. Razloge za svoje odločitve je v spremnih komentarjih tudi pojasnila in utemeljila.

Datum prejema članka v uredništvo: 30. 8. 2007.

